

اثرات جهانی شدن بر دامپرووری ایران

امید شریفی*

محمد آیین**

چکیده

«جهانی شدن»، اصطلاحی پر کاربرد در این یکی دو دهه بوده و به معنای تنگ شدن دامنه حاکمیت دولتها و وابستگی فزاینده ملتها به یکدیگر است. این پدیده، هم فرصت می آفریند و هم خطرهایی به دنبال دارد. پس، به گونه‌ی سنجیده، باید از خطرهای آن کاست و از فرصتهایی که فراهم می آورد، بهره گرفت. بر پایه آمارهای رسمی کشور، سهم بخش کشاورزی از تولید ناخالص ملی، کمابیش ۲۵ درصد است که ۴۵ درصد آن، به دامپرووری می رسد. بدین سان، نزدیک به ۱۱ درصد از تولید ناخالص ملی از دامپرووری است. گذشته از آن، دامپرووری از سطح اشتغال زایی بالایی نیز برخوردار است. اگر بخواهیم به ریزگیهای دامپرووری در کشور اشاره کنیم، باید بگوییم ۷ تا ۸ میلیون رأس گاو، ۷۰ تا ۸۰ میلیون رأس گوسفند و بز در کشور هست. پرورش پرندگان در ایران، با ۲/۱ میلیون تن تولید سالانه، رتبه نخست را در خاورمیانه دارد و در رده ششم در آسیا و رده هفدهم در جهان است و ارزش آوری آن به یک میلیارد دلار سر می زند. چشم انداز گسترش این بخش، با بررسی روند تولید و مصرف سرانه در کشور و روند نرخ ارز در سایه سیاست آزادسازی و تأثیر آن بر بهای گوشت مرغ، روشن ارزیابی می شود. در این پژوهش، به علت اهمیت صنعت دامپرووری و جایگاه ویژه آن در اشتغال زایی، درآمدزایی و ارزش آوری، به بررسی اثر جهانی شدن در این زمینه می پردازیم.

* عضو هیأت علمی دانشکده کشاورزی جیرفت، دانشگاه شهید باهنر کرمان
* کارشناس دامپرووری دانشکده کشاورزی جیرفت، دانشگاه شهید باهنر کرمان

پیش‌درآمد

جهانی شدن، زمینه بحث‌انگیزی است که امروزه در روزنامه‌ها، نشریات و کتب موضوعی و تخصصی، نوشتارها و بحث‌های بسیار پیرامون آن و اثراتش بر دیگر زمینه‌ها به چشم می‌خورد. اما، روشن است که نویسندگان و پژوهندگان، بسته به رشته تخصصی خود، به این مقوله پرداخته و آن را ارزیابی و واکاوی کرده‌اند. جهانی شدن، پدیده‌ی است که مانند هر دگرگونی اجتماعی-اقتصادی دیگر، پیامدهای مثبت و منفی دارد. جهانی شدن، زمینه تازه‌ی در پهنه رقابت بین‌المللی فراهم می‌آورد و بی‌گمان کشورهای می‌توانند در این آوردگاه سهم بیشتر و بهتری به دست آورند که از توان اقتصادی، نیروی انسانی کارآمد و دانش فنی پیشرفته برخوردار باشند.

اصطلاح «جهانی شدن» در سال ۱۹۷۰ میلادی در دو کتاب به کار گرفته شد: نخست، جنگ و صلح در دهکده جهانی، نوشته مارشال مک‌لوهان و دوم، کتابی نوشته برژینسکی، مشاور ریگان رئیس‌جمهوری پیشین آمریکا در زمینه امنیت ملی. کتاب نخست، درباره پیشرفت ابزارهای ارتباطی و نقش آنها در دگرگون کردن جهان به دهکده یگانه جهانی بود و کتاب دوم، به نقش آمریکا در رهبری جهان می‌پرداخت و نمونه‌ی از جامعه مدرن به دست می‌داد. (مالک، ۱۳۸۴) در این سالها، جهانی شدن «شعار روز» (Buzzword) بسیاری از کشورهای رو به توسعه بوده و برداشتهای گوناگون از آن شده است. از دید گروهی از اندیشمندان در زمینه توسعه، این اصطلاح به جای اصطلاح «دهکده جهانی» (Global village) می‌نشیند و از دید گروهی دیگر، کاروری است برای گسترش تهیدستی و جنگ‌های خونین. (طاهرخانی، ۱۳۸۲) یکی از پدیده‌های چشمگیر در اقتصاد جهانی در این یکی دو دهه، بهم آمیختگی رو به افزایش اقتصاد کشورها است؛ اقتصاد،

هر چه بیشتر رنگ بین‌المللی به خود می‌گیرد. این روند را می‌توان در افزایش بازرگانی بین‌المللی، جهانی شدن تولید و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دید. (دانشور کاخکی و همکاران، ۱۳۸۴) از دو دهه پیش به این سوی، اقتصاد جهانی در پی بی‌اعتبار شدن الگوهای اقتصاد دولتی و برنامه‌ریزی متمرکز، دستخوش دگرگونیهای بسیار شده و بهره‌گیری از عناصر اقتصادی بازار در سامانه اقتصادی، مورد پذیرش بیشتر کشورهای رو به توسعه و کشورهای عضو بلوک شرق (پیشین) قرار گرفته است. بسیاری از کشورهای رو به توسعه، به خصوصی‌سازی، کاهش دخالت‌های دولت در اقتصاد، مقررات‌زدایی، آزادسازی بازرگانی و بین‌المللی کردن رفتارهای اقتصادی و تلاش در جهت پذیرش سرمایه‌های خارجی رو کرده‌اند. (جوان، ۱۳۸۰) دستیابی به هدف این بررسی، نیازمند شناخت ساختار اقتصادی جهان و روندهای آن است. در این راه، باید ترازهای مالی دولت، اولویتهای سرمایه‌گذاری در کشور، بهکردهای مالیاتی، «آزادسازی مالی» (Financial Liberalization) در داد و ستدهای بین‌المللی، «آزادسازی بازرگانی»، سرمایه‌گذاری خارجی، خصوصی‌سازی و نوشتن قانونهای تازه، مورد توجه قرار گیرد. (دانیالی، ۱۳۸۵) جهانی شدن، چه

○ «جهانی شدن»، اصطلاحی پر کاربرد در این یکی دو دهه بوده و به معنای تنگ شدن دامنه حاکمیت دولتها و وابستگی فزاینده ملت‌ها به یکدیگر است. این پدیده، هم فرصت می‌آفریند و هم خطرهایی به دنبال دارد. پس، به گونه‌ی سنجیده، باید از خطرهای آن کاست و از فرصتهایی که فراهم می‌آورد، بهره گرفت.

گذشته بر سرزبانها افتاده است؛ روندی از دگرگونی که از مرزهای سیاست و اقتصاد فراتر می‌رود و دانش، فرهنگ و شیوه زندگی را نیز دربرمی‌گیرد. جهانی شدن، پدیده‌ی چندرویه و گسترش‌پذیر به زمینه‌های گوناگون اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی، فرهنگی و فناوری و همچنین پهنه‌های دیگری همچون محیط زیست است. در این نوشتار به چند تعریف از جهانی شدن می‌پردازیم.

«مک‌گرو» می‌گوید جهانی شدن عبارت است از برقراری پیوندهای گوناگون میان دولتها و کشورها، که به پیدایی سامانه جهانی کنونی انجامیده است؛ فرایندی که از راه آن، رخدادها، تصمیمات و فعالیتها در یک بخش از جهان، می‌تواند پیامدهای مهمی برای مردمان در دیگر بخشهای کره زمین، داشته باشد. (مالک، ۱۳۸۴)

پروفسور کول، با بهره‌گیری از تعریف سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، جهانی شدن را الگوی تکامل‌یابنده‌ی فعالیت‌های فرامرزی بنگاهها و شرکتهای تعریف می‌کند که دربرگیرنده سرمایه‌گذاری بین‌المللی، بازرگانی و همکاری برای نوآوری و توسعه فرآورده‌های تازه و تولید منبع‌شناسی و بازاریابی است. (بهکیش، ۱۳۸۰)

از دید مک‌ایوان، روند جهانی شدن اقتصاد به سوی توسعه و توزیع گسترده‌تر، آزاد و بین‌المللی و البته بی‌حد و مرز و همچنین روابط و دادوستد بازرگانی و اقتصادی است. (پورا احمدمبیدی، ۱۳۷۹)

صندوق بین‌المللی پول، جهانی شدن را به هم‌آمیختگی گسترده‌تر و ژرف‌تر تعریف می‌کند. به سخن دیگر، صندوق بین‌المللی پول، جهانی شدن را افزایش وابستگی کشورها به یکدیگر در سراسر جهان می‌داند. این افزایش وابستگی متقابل را، افزایش اندازه و گوناگونی دادوستد کالاها و خدمات و سرمایه‌گذاری در آن سوی مرزها و همچنین بخش گسترده‌تر فناوری پدید می‌آورد. (قزلسفلی، ۱۳۷۹)

○ جهانی شدن، اصطلاحی است که از دهه ۹۰ از سده گذشته بر سرزبانها افتاده است؛ روندی از دگرگونی که از مرزهای سیاست و اقتصاد فراتر می‌رود و دانش، فرهنگ و شیوه زندگی را نیز دربرمی‌گیرد. جهانی شدن، پدیده‌ی چندرویه و گسترش‌پذیر به زمینه‌های گوناگون اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی، فرهنگی و فناوری و همچنین پهنه‌های دیگری همچون محیط زیست است.

نیازی درونی و خودجوش باشد و چه طرحی برنامه‌ریزی شده و بیرونی، واقعیتی است در برابر جهانیان و راه نقش‌آفرینی در این پهنه برای کشورها باز است. در این میدان، هم فرصت فراوان است و هم خطر. هر جامعه که توانایی به خدمت گرفتن ابزارهای در دسترس و توانمندیهای خود را در چارچوب مرزهای ملی داشته باشد و شیوه درست به کارگیری آنها را در برابر دیگر کشورها، سازگار با شرایط و مقتضیات جهان در سده بیست و یکم بداند، آمادگی پیروز شدن در این میدان را خواهد داشت. (چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۵)

پیوستن به روند جهانی شدن اقتصاد، گریزناپذیر می‌نماید و فرآورده‌های بخش کشاورزی و صنایع غذایی، می‌تواند ارزش‌آوردترین کالاها را کشور باشد. دامپروری - یکی از زیربخشهای کشاورزی - برای پیروزی در بازارهای جهانی و به دست آوردن سهم شایسته در بازار، باید این پدیده را به روش ویژه‌ی آزمون کند.

در این نوشتار، می‌کوشیم آثار جهانی شدن بر بخش دامپروری در ایران را بررسی کنیم.

شناخت جهانی شدن

جهانی شدن، اصطلاحی است که از دهه ۹۰ از سده

مهمترین ویژگیهای جهانی شدن اقتصاد است. جهانی شدن، به سوی آزادسازی اقتصاد و فعالیتهای وابسته به آن پیش می‌رود و آزادسازی، دامنه کارکرد دولت را کاهش می‌دهد. در نتیجه، گونه‌ی اقتصاد بر پایه‌ی عرضه و تقاضای بازار، پدید می‌آید. (مهر علیزاده، ۱۳۸۳) جهانی شدن اقتصاد، بر آیند سه دگرگونی ژرف تکنولوژیک در بخشهای تباری، ارتباطات و اطلاعات است. این سه، به گونه‌ی معنی‌دار، به کاهش هزینه دادوستدهای اقتصادی و بازتر شدن دست بازارها انجامیده است. (Schuh, 2000) جهانی شدن در همه‌ی زمینه‌ها- بویژه اقتصاد- کنترل ملی رازیر نفوذ بازیگران خارجی در بانکها قرار می‌دهد. در این فرایند، تکنولوژیهای تازه بر کشاورزی سایه می‌افکند و شرکتهای بزرگ چند ملیتی آنرا اداره می‌کنند؛ شرکتهایی که، برای فراهم آوری سود خود و نه رفاه دیگران، پا گرفته‌اند. (Tandon, 1999).

شیوا (۱۳۸۰)، پیامدهای جهانی شدن اقتصاد را در چهار مورد زیر خلاصه می‌کند:

- ۱- گسترش روزافزون جریانهای مالی،
- ۲- جهانی شدن فرآورده‌ها،
- ۳- همگرایی و همسان شدن نهادها و سازمانها در

جهانی شدن، گرچه از توسعه اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی اثرپذیرفته است، ولی تاریخ نشان می‌دهد که خود، «مؤلفه‌ی برجسته» (Leader com-ponet) و کارساز در فرایند جهانی شدن توسعه اقتصادی است. بدین سان، جهانی شدن، به معنای وابستگی همه‌سویه ملت‌ها به یکدیگر در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است. بی‌گمان این، تعریفی قطعی از جهانی شدن نیست، بلکه تأکید آن بیشتر بر یک فرآیند، یا یک دگرگونی معین است. پس، جهانی شدن فراتر از ویژگیهای اقتصادی جای می‌گیرد و بی‌چون و چرا یک پدیده اقتصادی نیست، هر چند سیمای اقتصادی آن، جنجال و هیاهوی بیشتری به پا کرده است. (Katsiaouni 2001)

بر پایه آنچه گفته شد، پنج مفهوم زیر به دست می‌آید:
۱- جهانی شدن، به مفهوم بین‌المللی شدن نهفته است.

۲- جهانی شدن، باز شدن مرزها یا نبودن مرزها است.

۳- جهانی شدن، فرایند جابه‌جایی سرمایه به سوی توانگران یا دست کم بهتر کردن بازیگران خواهد بود.

۴- جهانی شدن، گونه‌ی ایدئولوژی جهانی و همسانسازی اندیشه‌ها است.

۵- جهانی شدن، فرایندی از کنش و واکنش است که به سوی یکسانسازی همه‌ی مردمان پیش می‌رود. (همشهری، ۱۳۸۲)

در زمینه اقتصادی، گروهی از پژوهشگران، بر این باورند که اقتصاد به سمت ناهمسانی و چندقطبی شدن گرایش دارد. پویا از ساخت دستی (ناهمسان) به تولید انبوه (همسانی) و سرانجام به گونه‌ی تازه و پیشرفته از ساخت دستی (ناهمسانی)، از ویژگیهای بازار اقتصادی بر پایه جهانی شدن است. گردآوری، انباشت، شناخت و باز شناخت و جابه‌جایی انبوهی از دانسته‌ها در کوتاهترین زمان و دسترسی مردمان ذینفع به آنها، از

○ اگر واردات، از حقوق گمرکی آزاد شود، نزدیک به ۶۰ درصد کارگاههای دامپروری در ایران بسته می‌شود. این، هم هشدار است به مدیران این صنعت، که هر چه زودتر و به هر شیوه ممکن به کاهش قیمت تمام شده فرآورده‌ها بپردازند و هم، هشدار است به سیاستگذاران که اگر از فرصت بازمانده بهره‌نگیریم، امواج تند و توفان اقتصادی، مارا از پا خواهد انداخت.

کشورهای گوناگون،

۴- دگرگون شدن روشهای تولید، با فراهم آمدن زمینه‌های رقابت.

بشیریه (۱۳۸۰)، نخست با تعریفی از جهانی شدن و برشمردن زمینه‌های چهارگانه آن، اثرهای آن را بر اقتصاد چنین برمی‌شمرد: «جهانی شدن عناصر اصلی سیاستها و فرآیندهای اقتصادی و مالی، از دست دادن کنترل دولت ملی بر اقتصاد ملی، افزایش قدرت شرکت‌های چند ملیتی و فراملی و گسترش بازارهای بین‌المللی».

ایران و سازمان بازرگانی جهانی (W.T.O.)

بر پایه‌ی دانسته‌ها، هم‌اکنون ۱۴۴ کشور به سازمان بازرگانی جهانی پیوسته‌اند. ۹۴ درصد بازرگانی جهانی در دست این ۱۴۴ کشور است و بر پایه‌ی قانونها و روشهای حاکم بر کشورهای عضو، تعرفه‌های بازدارنده‌ی برای دادوستد با کشورهای غیر عضو پیش‌بینی شده است؛ به گونه‌ی که برای نمونه، اگر ایران بخواهد کالا به چین (بعنوان یکی از کشورهای عضو WTO) صادر کند، باید در سایه‌ی تعرفه‌های بازدارنده، به گونه‌ی میانگین، ۴ برابر کشورهای عضو هزینه‌های گمرکی بپردازد. در مورد صدور کالا به اتحادیه‌ی اروپایی، این تعرفه از ۵ تا ۲۵ درصد افزایش خواهد یافت، در حالی که کشورهای عضو WTO با پرداخت ۲ تا ۵ درصد حقوق گمرکی، می‌توانند به اتحادیه‌ی اروپایی کالا صادر کنند. به باور بسیاری از کارشناسان و صاحب‌نظران اقتصادی و با توجه به گواهیهای دیگر، بر سر هم می‌توان گفت که شرایط کنونی، صدور کالاهای غیر نفتی به اتحادیه‌ی اروپایی و چین را در آستانه‌ی ایستایی کامل قرار داده است. از سوی دیگر، دولت ایالات متحده آمریکا، جلوگیری از ایران را گرفته است، یا مانند پسته، با دریافت ۲۸۴ درصد حقوق گمرکی، اجازه‌ی وارد شدن آن را به خاک خود می‌دهد.

چنانچه ایران بتواند به سازمان بازرگانی جهانی بپیوندد، راه‌صنعت کالاهای ایران باز می‌شود و تعرفه کالاهای فرآورده‌های ایرانی نیز مانند دیگر کشورهای عضو، به ۲ تا ۵ درصد کاهش خواهد یافت. با نگاهی به دادوستدهای بازرگانی میان ایران و کشورهای آسیایی، می‌توان دریافت که تنها شماری از کشورهای جهان سومی و ژاپن، هنوز تعرفه‌های سنگین بر کالاهای ایرانی نگذاشته‌اند. بدین سان، می‌توان گفت که ایران به راستی، در آستانه‌ی محاصره‌ی کامل اقتصادی از سوی اعضای سازمان بازرگانی جهانی قرار گرفته است و با پیوستن ژاپن به آن سازمان، حلقه‌ی این محاصره تنگ‌تر خواهد شد.

بنابر این، تنها راه شکستن محاصره و جلوگیری از آسیب‌های بیشتر به اقتصاد ایران، پذیرفتن این واقعیت‌گریز ناپذیر است که ایران دیر یا زود باید به سازمان بازرگانی جهانی بپیوندد و برای هموار شدن راه این پیوستن، اقتصاد کشور باید با آیین‌های سازمان بازرگانی جهانی همخوان شود و زمینه‌های لازم برای بهره‌برداری هر چه بهتر از وضع تازه (پیوستن ایران به WTO) فراهم آید.

دامپروری در ایران

بر پایه‌ی آمارهای رسمی، سهم بخش کشاورزی از تولید ناخالص ملی نزدیک به ۲۵ درصد است که ۴۵ درصد آن به دامپروری می‌رسد. به سخن دیگر، کمابیش ۱۱ درصد تولید ناخالص ملی از دامپروری است. گفتنی است که این رشته، به گونه‌ی چشمگیر اشتغالزاست. امروزه، نزدیک به ۷ تا ۸ میلیون رأس گاو و ۷۰ تا ۸۰ میلیون رأس گوسفند و بز در کشور وجود دارد. پرورش پرندگان در ایران، با ۲/۱ میلیون تن تولید سالانه، رتبه نخست را در خاورمیانه دارد و در رده ششم در آسیا و هفدهم در جهان است. ارزآوری این صنعت نیز به یک میلیارد دلار سر می‌زند. چشم‌انداز گسترش این بخش، با بررسی روند تولید و مصرف سرانه در

○ اگر بیوتکنولوژی در خدمت «به نژادی دام» قرار گیرد، روشهای تازه در زمینه بیوتکنولوژی، در کنار روش کلاسیک «به نژادی»، می تواند سرعت، دقت و هزینه اصلاح دام را بهبود بخشد. در کشورهای پیشرفته، شمار گاوهایی که در دو تا ۳ سال برابر با ۱۰ تا ۱۵ میلیون دلار اسپرم تولید می کنند، کم نیستند. از دیگر حوزه های اقتصادی در این زمینه، تولید تلیسه مرغوب است. کشورهای عربی و آسیای میانه، تلیسه را به بهای ۲۵۰۰ دلار از ایران می خرند. اگر بتوانیم در این زمینه پیشرفت کنیم، بازاری نزدیک و همیشگی در دسترس است.

شده انواع گوشت، تا سال ۱۴۰۰، بیشتر از سال پایه ۱۳۸۱ خواهد بود. در این میان گوشت مرغ و ماهی با افزایش و گوشت قرمز با کاهش درخواست روبه رو خواهد بود.

در جدول (۱)، درخواست انواع گوشت در کشور، در آستانه سال ۱۴۰۰ نشان داده شده است. با توجه به روند گذشته تخصیص منابع برای تولید گوشت قرمز، مرغ و ماهی، می توان میزان عرضه آنها را تا آستانه سال ۱۴۰۰ بر آورد کرد. با توجه به بهای مناسب این فرآورده ها در دهه گذشته، سرمایه گذاری برای تولید فرآورده های پروتئینی تا اندازه ای مناسب بوده و ظرفیت کنونی، پاسخگوی نیاز تولید در این بخش خواهد بود.

تنگناهای دامپروری در ایران

برجسته ترین نارساییها در این رشته را می توان چنین برشمرد:

کشور و روند نرخ ارز در سایه سیاست آزادسازی و تأثیر آن بر بهای گوشت مرغ، روشن ارزیابی می شود. بررسی همگرایی یوهانس برای دو متغیر ارز و بهای گوشت مرغ، گویای آن است که این دو متغیر همگرایی و پیوندی تعادلی و بلندمدت میان آنها وجود دارد. ضریب تعدیل برای تغییرات گوشت مرغ ۰/۵۸ است. این ضریب، بیانگر آن است که اگر نرخ ارز افزایش یابد، در هر دوره بهای گوشت مرغ از جهت روند تعادلی بلندمدت، به تندی تعدیل می شود. در سال ۲۰۰۳ میلادی، ایران با تولید ۸۱۰ هزار تن، در سنجش با ترکیه (۶۱۲ هزار تن)، عربستان (۴۷۲ هزار تن)، پاکستان (۳۷۰ هزار تن)، عراق (۵۰ هزار تن)، کویت (۴۲/۷ هزار تن) و دیگر کشورهای خاورمیانه، در جایگاه نخست بوده است. سرمایه گذاری در زمینه پرورش دام و پرندگان، بیش از ۱۲۸۵۴ میلیارد ریال و ارزش آنها، برابر با ۱۳۶۶ میلیارد ریال است، که سالانه فرآورده هایی به ارزش ۱۲۹۴۷ میلیارد ریال دارد. ارزش تولیدات اصلی بخش دامپروری در ایران، به نرخ جاری در بازارهای جهانی، برابر با ۴۰۵۰ میلیون دلار است. امروزه، ۲۴/۵۰ درصد اشتغال در کشور از پرورش دام و پرندگان مایه می گیرد و ۲/۷ میلیون تن به گونه مستقیم در آن کار می کنند. ارزش صادرات فرآورده های دامی ایران، به ۳۰۰ میلیون دلار می رسد و ارزی که از صدور چرم و پوست به دست می آید، نیز در گروه تولید در بخش دامپروری است.

روند کنونی نشان از آن دارد که مصرف سرانه گوشت قرمز از ۱۱/۷۶ کیلوگرم در ۱۳۸۱، به ۹/۸۱ کیلوگرم در آستانه ۱۴۰۰ کاهش خواهد یافت و مصرف سرانه گوشت مرغ، از ۱۳/۹۸ به ۲۰/۹۳ کیلوگرم خواهد رسید. مصرف سرانه ماهی نیز بر پایه همین بر آورد، از ۶/۱۷ کیلوگرم در ۱۳۸۱، به ۱۰/۰۷ کیلوگرم در سال ۱۴۰۰ افزایش خواهد یافت.

بر آوردها نشان می دهد که مصرف سرانه پیش بینی

کشاورزی است. هنوز انجمنها و گروههای کاری در این بخش، جایگاه خود را در کشور به دست نیاورده‌اند.

۴- دگرگونی بیابانی بهای نهاده‌ها و افزایش ناگهانی آنها، تولیدکننده را ناامید می‌کند. برای نمونه، به تازگی، بهای سبوس بیش از ۱۰۰ درصد و بهای پنبه بیش از ۱۵۰ درصد افزایش یافته که نه تنها برای تولیدکنندگان کوچک تحمل‌ناپذیر است، بلکه افزایش بهای نهاده به افزایش بهای فرآورده و سپس فشار بیشتر بر مصرف‌کننده می‌انجامد.

۵- کمبود سرپرستی در زمینه بهسازی بسته‌بندی فرآورده‌های دامی

۶- کمبود نهادهای ویژه پژوهشهای دامپروری

۷- یکی از کاستیها در این زمینه، بهره‌نگرفتن دامداران از کارشناسان و مشاوران کاردان است. بهره‌گیری از نظر مشاوران و کارشناسان در دامدارها و واحدهای تولیدی، مایه کاهش مرگ و میر، افزایش تولید و پایین آمدن هزینه‌های تولید می‌شود و بهره‌دهی تولید را به گونه چشمگیر افزایش می‌دهد. در کار نبودن مشاوران و کارشناسان، بیشتر در مرغدارها دیده می‌شود و از همین رو در این صنعت مرگ و میر بسیار و بهره‌دهی تولید اندک است.

۸- بخش دامپروری - بویژه مرغداری - بیشتر مواد اولیه خود را از خارج وارد می‌کند. به همین علت، نمی‌تواند با تولیدات جهانی و نرخهای تمام شده آنها هم‌اوردی کند.

آینده دامپروری ایران

گروهی از کارشناسان از پیامدهای منفی پیوستن ایران به سازمان بازرگانی جهانی نگرانند. پیوستن به این سازمان، یک رشته پیامدهای مثبت و منفی خواهد داشت. اگر می‌خواهیم از پیامدهای مثبت آن بهره بگیریم، باید هزینه پیامدهای منفی آنرا بپردازیم. (ادیب، ۱۳۸۵) با پیوستن به سازمان، بهای کالاها و خدمات در

○ دولت باید با برنامه‌ریزی سنجیده، هرچه زودتر به گسترش سطح زیر کشت سویا، ذرت، پنبه، جو و... پردازد تا در سالهای آینده نیاز به وارد کردن این فرآورده‌های بنیادی نداشته باشیم و برای بهبود مدیریت و بهکرد کیفی تولیدات - برابر با مقررات جهانی - کاهش فروریزشها، بالابری فناوری و آگاهیها در صنعت دامپروری، تنظیم بازار و رساندن گوشت و فرآورده‌های دامی در خارج و داخل به بازار، ساختن و سازماندهی بنیادهای ویژه پژوهشهای دامپروری و بسته‌بندی مناسب فرآورده‌های دامی، سرمایه‌گذاری کند.

۱- کاربرد سیاستهای دوگانه و گاه به گاه پشتیبانی از مصرف‌کننده و تولیدکننده و پدید آمدن دگرگونیهای زود هنگام در سیاست تنظیم بازار از سوی وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی و بازرگانی، متعادل نبودن عرضه و تقاضا، کنترل نشدن جوجه‌ریزی، یکنواخت نبودن قانونهای پشتیبانی کننده دولت.

۲- با افزایش بهای نفت در جهان، پیش آمدن خشکسالی در ایران و دیگر کشورها و فرایند گرفتن اتانول از ذرت، نهاده‌های صنعت دامپروری کشور همچون ذرت، سویا و جو، با افزایش قیمت روبه‌رو شده است.

۳- هرچند فراهم آوردن امنیت سرمایه‌گذاری، یکی از هدفهای ایران در سطح ملی و بین‌المللی شمرده می‌شود، ولی هنوز در زمینه پرورش پرندگان در کشور به درستی سرمایه‌گذاری نمی‌شود؛ به گونه‌ی که، این صنعت با پیشینه ۴۵ ساله، پرچالشترین بخش

فرآورده‌های آن، این فرآورده‌ها توان رقابت با فرآورده‌های مشابه در بازارهای جهانی را نخواهد داشت.

اگر واردات، از حقوق گمرکی آزاد شود، نزدیک به ۶۰ درصد کارگاههای دامپروری در ایران بسته می‌شود. این، هم هشدار است به مدیران این صنعت، که هر چه زودتر و به هر شیوه ممکن به کاهش قیمت تمام شده فرآورده‌ها بپردازند و هم، هشدار است به سیاستگذاران که اگر از فرصت بازمانده بهره نگیریم، امواج تند و توفان اقتصادی، ما را از پا خواهد انداخت.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در شرایط کنونی، چنانچه ایران به سازمان بازرگانی جهانی بپیوندد، با ورود فرآورده‌های ارزاتر خارجی، کاهش تولیدات داخلی و فرو افتادن دامپروری را در پیش خواهیم داشت. مهمترین بایسته‌ها و تعهدات اعضای سازمان در زمینه فرآورده‌های کشاورزی (ماده شش)، کاهش یارانه صادراتی (ماده نه) و رعایت معیارهای موافقت‌نامه‌های بهداشتی و بهداشت نباتی است.

با نگاه به دگرگونی‌هایی که این تعهدات در وضع تولید و قیمت تمام شده فرآورده‌های دامی پدید می‌آورد، پس از پیوستن ایران به W.T.O، صنعت دامپروری، وظایف مهم زیر را خواهد داشت:

- فراهم کردن برتری نسبی در تولید: یکی از اندیشه‌های چیره بر W.T.O، جابه‌جایی تولید از کشورها به کشورهایی است که برای تولید یک یا چند فرآورده، برتری مطلق یا نسبی دارند. ایران، با گستردگی خاک و داشتن چهار فصل، از زمینه‌های کافی برای رسیدن به چنین برتری در بخش دامپروری برخوردار است؛ ولی، دستیابی به این برتری، نیازمند کاهش هزینه‌های تولید است. امروزه، در بازرگانی، به کمترین سود در واحد بسته می‌شود و برای افزایش

ایران، به گونه‌ی مشمول قانون ظروف مرتبط می‌شود: بهای آن دسته از کالاها که در ایران بالاتر از قیمت‌ها در بازار جهانی است، تا سطح قیمت در بازار جهانی کاهش می‌یابد و بهای آن دسته از کالاها و خدمات که پایین‌تر از قیمت بازار جهانی است، تا سطح بازار جهانی افزایش می‌یابد. از انرژی، دارو و نان که بگنریم، بهای بیشتر کالاها در ایران، بالاتر از قیمت جهانی آنها است. بهای برنج داخلی ۳ برابر بازار جهانی، بهای گوشت قرمز و گوشت سفید و شکر ۲ برابر، و چای ۲/۵ برابر قیمت در بازار جهانی است. بهای گوشت قرمز در ایران اینک ۲ برابر ترکیه، افغانستان، ارمنستان و هند است. بهای گوشت قرمز در ارمنستان هر کیلو ۱۲۰۰ تومان است. در بخش دامپروری، ۵۰ تا ۶۰ درصد از هزینه‌های پرورش دام و پرندگان را هزینه خوراک در بر می‌گیرد و بیشتر مواد خوراکی - بویژه مواد پروتئینی و ذرت - وارد می‌شود. این وضع، به بالا رفتن هزینه‌های تولید می‌انجامد و سبب می‌شود که هزینه تولید فرآورده‌های دامی (مانند گوشت) در ایران، در سنجش با کشورهای که تولیدکننده مواد خوراکی هستند، بالاتر باشد و بهای گوشت - بویژه گوشت مرغ - از بهای آن در بیشتر کشورهای جهان فراتر رود. با توجه به روند رو به کاهش واردات گوشت قرمز و مرغ - به علت حرکت به سوی خوداتکایی در تولید و ایجاد توانمندی‌های لازم - پیش‌بینی می‌شود که با سطح تولید امروزی، در آینده، امکان صدور برخی از فرآورده‌های پروتئینی از کشور فراهم آید. جدول (۳)، این واقعیت را نشان می‌دهد.

پیوستن ایران به سازمان بازرگانی جهانی در شرایط کنونی، به علت هماهنگ نبودن قیمت تمام شده فرآورده‌های بخش پرورش پرندگان با نرخها در بازار جهانی، و شکستگی بزرگترین صنعت کشور را در پی خواهد داشت. به سخن دیگر، با توجه به تنگناها در بخش دامپروری ایران، و نیز نوسانهای سخت در تولیدات صنعت مرغداری و ناپایداری بهای

جدول ۱- پیش‌بینی مصرف سرانه و تقاضای کل گوشت در ایران تا سال ۱۴۰۰

(کیلوگرم)

سال	مصرف سرانه گوشت قرمز	مصرف سرانه گوشت مرغ	مصرف سرانه ماهی	تقاضای کل گوشت قرمز	تقاضای کل گوشت مرغ	تقاضای کل گوشت ماهی
۱۳۸۱	۱۱/۷۶	۱۳/۹۸	۶/۱۷	۷۸۶/۷۷	۹۳۵/۲۹	۴۱۲/۷۹
۱۳۸۲	۱۱/۶۶	۱۴/۳۴	۶/۳۸	۷۹۸/۶۹	۹۸۰/۲۷	۴۳۷/۰۲
۱۳۸۳	۱۱/۵۶	۱۴/۷۱	۶/۵۸	۸۱۰/۳	۱۰۳۱/۱	۴۶۱/۲۳
۱۳۸۴	۱۱/۴۶	۱۵/۰۷	۶/۷۹	۸۲۱/۵۹	۱۰۸۰/۳۹	۴۸۶/۷۹
۱۳۸۵	۱۱/۳۵	۱۵/۴۴	۶/۹۹	۸۳۱/۸۲	۱۱۳۱/۵۷	۵۱۲/۲۸
۱۳۸۶	۱۱/۲۵	۱۵/۸۱	۷/۲	۸۴۲/۴۵	۱۱۸۳/۹۲	۵۳۹/۱۷
۱۳۸۷	۱۱/۱۵	۱۶/۱۷	۷/۴	۸۵۲/۷۶	۱۲۳۶/۷	۵۶۵/۹۶
۱۳۸۸	۱۱/۰۴	۱۶/۵۴	۷/۶۱	۸۶۱/۹۸	۱۲۹۱/۴	۵۹۴/۱۷
۱۳۸۹	۱۰/۹۴	۱۶/۹	۷/۸۱	۸۷۱/۶۳	۱۳۴۶/۴۹	۶۲۲/۲۵
۱۳۹۰	۱۰/۸۴	۱۷/۲۶	۸/۰۲	۸۸۰/۹۷	۱۴۰۳/۵۴	۶۵۱/۷۹
۱۳۹۱	۱۰/۷۴	۱۷/۶۳	۸/۲۳	۸۸۹/۹۹	۱۴۶۰/۹۴	۶۸۱/۹۹
۱۳۹۲	۱۰/۶۳	۱۸	۸/۴۳	۸۹۷/۵۵	۱۵۲۰/۳۴	۷۱۲/۰۳
۱۳۹۳	۱۰/۵۳	۱۸/۳۷	۸/۶۴	۹۰۶/۲۱	۱۵۸۰/۹۲	۷۴۳/۵۶
۱۳۹۴	۱۰/۴۳	۱۸/۷۳	۸/۸۴	۹۱۴/۲۶	۱۶۴۱/۸	۷۷۴/۸۸
۱۳۹۵	۱۰/۳۳	۱۹/۱	۹/۰۵	۹۲۱/۹۸	۱۷۰۴/۷۳	۸۰۷/۷۴
۱۳۹۶	۱۰/۲۲	۱۹/۴۶	۹/۲۵	۹۲۸/۴۸	۱۷۶۷/۹۳	۸۴۰/۳۶
۱۳۹۷	۱۰/۱۲	۱۹/۸۳	۹/۴۶	۹۳۵/۵۵	۱۸۳۲/۲	۸۷۴/۵۴
۱۳۹۸	۱۰/۰۲	۲۰/۲	۹/۶۶	۹۴۲/۳	۱۸۹۹/۶۵	۸۰۸/۴۵
۱۳۹۹	۹/۰۱	۲۰/۵۶	۹/۸۷	۹۴۷/۷۸	۱۹۶۶/۳۳	۹۴۳/۹۵
۱۴۰۰	۹/۸۱	۲۰/۹۳	۱۰/۰۷	۹۵۳/۸۸	۲۰۳۵/۱۳	۹۷۹/۱۶

تولید شیر در کشور، سالانه ۵ میلیون تن است. اگر بتوانیم تولید شیر گاو را ۵ درصد بالا ببریم، سالانه ۲۵۰ هزار تن تولید شیر در کشور افزایش می‌یابد که ارزش آن، برابر با ۵۰ میلیارد تومان است.

اگر بیوتکنولوژی در خدمت «به‌نژادی دام» قرار گیرد، روشهای تازه در زمینه بیوتکنولوژی، در کنار روش کلاسیک «به‌نژادی»، می‌تواند سرعت، دقت و هزینه اصلاح دام را بهبود بخشد. در کشورهای

سود، کاهش هزینه تولید در همه زمینه‌ها، مورد توجه است. اگر به کمک دانش و فناوری بتوانیم بازدهی و بهره‌وری این صنعت را افزایش دهیم، سود کلان به تولیدکنندگان، متخصصان و کشور خواهد رسید. برای نمونه، سالانه نزدیک به یک میلیارد دلار، هزینه واردات «دان طیور» است. اگر بتوانیم ۲۰ درصد در مصرف این ماده صرفه‌جویی کنیم، که کاری شدنی است، سالانه ۲۰۰ میلیون دلار صرفه‌جویی ارزی خواهیم داشت.

جدول ۲- پیش‌بینی تولید و عرضه انواع گوشت در ایران تا سال ۱۴۰۰

(هزار تن)

سال	گوشت قرمز	گوشت مرغ	گوشت ماهی
۱۳۸۱	۷۶۲/۳۰	۹۳۲/۰۳	۴۱۹/۳۸
۱۳۸۲	۷۸۰/۰۲	۹۷۸/۷۵	۴۳۲/۷۴
۱۳۸۳	۷۹۷/۷۵	۱۰۲۵/۴۸	۴۴۶/۱۱
۱۳۸۴	۸۱۵/۴۸	۱۰۷۲/۲۰	۴۵۹/۴۷
۱۳۸۵	۸۳۳/۲۱	۱۱۱۸/۹۳	۴۷۲/۸۴
۱۳۸۶	۸۵۰/۹۳	۱۱۶۵/۶۵	۴۸۶/۲۱
۱۳۸۷	۸۶۸/۶۶	۱۲۱۲/۳۸	۴۹۹/۵۸
۱۳۸۸	۸۸۶/۳۹	۱۲۵۹/۱۱	۵۱۲/۹۵
۱۳۸۹	۹۰۴/۱۲	۱۳۰۵/۸۳	۵۲۶/۳۲
۱۳۹۰	۹۲۱/۸۴	۱۳۵۲/۵۶	۵۳۹/۶۹
۱۳۹۱	۹۳۹/۵۷	۱۳۹۹/۲۸	۵۵۳/۰۶
۱۳۹۲	۹۵۷/۳۰	۱۴۴۶/۰۱	۵۶۶/۴۳
۱۳۹۳	۹۷۵/۰۲	۱۴۹۲/۷۴	۵۷۹/۸۰
۱۳۹۴	۹۹۲/۷۵	۱۵۳۹/۴۶	۵۹۳/۱۷
۱۳۹۵	۱۰۱۰/۴۸	۱۵۸۶/۱۹	۶۰۶/۵۴
۱۳۹۶	۱۰۲۸/۲۱	۱۶۳۲/۹۱	۶۱۹/۹۱
۱۳۹۷	۱۰۴۵/۹۳	۱۶۷۹/۶۴	۶۳۳/۲۸
۱۳۹۸	۱۰۶۳/۶۶	۱۷۲۶/۳۶	۶۴۶/۶۵
۱۳۹۹	۱۰۸۱/۳۹	۱۷۷۳/۰۹	۶۶۰/۰۲
۱۴۰۰	۱۰۹۹/۱۲	۱۸۱۹/۸۲	۶۷۳/۳۹

است؛ ولی، این روند در سال ۲۰۱۳ وارونه خواهد شد، یعنی، تقاضا بیش از عرضه خواهد بود. علت آن نیز افزایش جمعیت جهان، درآمد عمومی و آگاهی مردمان از فایده‌های شیر و فرآورده‌های وابسته به آن است. از آنجا که در آسیا سطح آگاهی و درآمد مردمان پایین و رشد جمعیت بالاست، این قاره در آینده یکی از قطبهای اصلی مصرف شیر خواهد بود. نکته جالب توجه این است، بسیاری از کشورهای آسیایی (در جنوب خاوری و کناره خلیج فارس)، به علت شرایط جغرافیایی خود،

پیشرفته، شمار گاوهایی که در دو تا ۳ سال برابر با ۱۰ تا ۱۵ میلیون دلار اسیرم تولید می‌کنند، کم نیستند. از دیگر حوزه‌های اقتصادی در این زمینه، تولید تلیسه مرغوب است. کشورهای عربی و آسیای میانه، تلیسه را به بهای ۲۵۰۰ دلار از ایران می‌خرند. اگر بتوانیم در این زمینه پیشرفت کنیم، بازاری نزدیک و همیشگی در دسترس است. تولید شیر، یکی از جنبه‌های مهم و اقتصادی دامپروری است. با بررسیهایی که در آمریکا شده، امروزه، تولید شیر در جهان بیشتر از تقاضای آن

جدول ۳- واردات گوشت قرمز در سالهای گوناگون و پیش‌بینی آن تا سال ۱۴۰۰

(هزار تن)

سال	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
مقدار	۲۳/۵۸	۲۰/۱۶	۱۶/۷۴	۱۳/۳۲	۹/۹	۶/۴۹	۳/۰۷	-۰/۳۵	-۳/۷۷	-۷/۱۹
سال	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰
مقدار	-۱۰/۶۰	-۱۴/۰۲	-۱۷/۴۴	-۲۰/۸۶	-۲۴/۲۸	-۲۷/۷	-۳۱/۱۱	-۳۴/۵۳	-۳۷/۹۵	-۴۱/۳۷

۲- کاهش تمرکزگرایی دولتی، برای افزایش همکاری بخش خصوصی در تصمیم‌گیریها.

۳- سازماندهی شبکه پخش و بازاریابی برای فرآورده‌های دامی.

۴- بالا بردن کیفیت و استاندارد فرآورده‌های دامی و توسعه صادرات.

۵- گسترش سطح زیر کشت سویا و ذرت.

۶- کاهش تعرفه واردات نهاده‌ها. راهکار اساسی نیز این است که واردات دان از دست واسطه‌ها رهایی یابد و مرغداران، خود، در تشکلی منسجم به وارد کردن مواد اولیه مورد نیاز صنعت مرغداری بپردازند، تا قیمت تمام شده فرآورده‌های دامی به کمترین اندازه برسد.

۷- توسعه فنی واحدهای دامپروری و تعیین هویت دام.

۸- بهبود و اصلاح ژنتیکی دام.

۹- افزایش بهره‌وری در واحد سطح، با بهره‌گیری از بذلهای اصلاح شده، برای جلوگیری از کمبود علوفه و کاهش قیمت‌های داخلی.

۱۰- به کارگیری فناوری روز در فرآوری خوراک دام.

توانایی دامپروری و تولید شیر را به اندازه‌ی که نیازشان را برآورد، ندارند. بنابراین، بازارهای بزرگی در نزدیکی ما ایجاد خواهد شد که باید از هم‌اکنون برای آنها برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری کنیم.

دولت باید با برنامه‌ریزی سنجیده، هر چه زودتر به گسترش سطح زیر کشت سویا، ذرت، پنبه، جو و ...

بپردازد تا در سالهای آینده نیاز به وارد کردن این فرآورده‌های بنیادی نداشته باشیم و برای بهبود مدیریت و به‌کرد کیفی تولیدات- برابر با مقررات جهانی- کاهش فروریزشها، بالابری فناوری و آگاهیها در صنعت دامپروری، تنظیم بازار و رساندن گوشت و فرآورده‌های دامی در خارج و داخل به بازار، ساختن و سازماندهی بنیادهای ویژه پژوهشهای دامپروری و بسته‌بندی

مناسب فرآورده‌های دامی، سرمایه‌گذاری کند. اگر چنین شود، پیش‌بینی نگارنده این است که گرچه با پیوستن کشور به WTO صنعت دامپروری در کوتاه‌مدت با سختی‌هایی روبه‌رو می‌شود، ولی در میان‌مدت و درازمدت، دامپروری پیشرفته و شکوفایی خواهیم داشت و می‌توانیم در بازارهای جهانی به جایگاهی شایسته دست یابیم.

در زمینه پیوستن ایران به سازمان بازرگانی جهانی،

موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

۱- اجرای دستورالعملها و رعایت معیارها و مقررات

بین‌المللی در زمینه دامپروری و دامپزشکی.

منابع:

۱. مالک، م. (۱۳۸۴)، جهانی شدن اقتصاد از رویا تا واقعیت، انتشارات قانون اندیشه جوان.
۲. شهلا چوبچیان و همکاران (۱۳۸۵)، «الزامات بخش

- کشاورزی» همشهری.
۱۲. نعمتی، حمیدرضا. (۱۳۸۶)، صنعت مرغداری.
۱۳. قریشی ابهری، سید جواد. (۱۳۸۶)، «پیش‌بینی عرضه و تقاضای انواع گوشت در ایران»، توسعه و بهره‌وری، شماره ۳ و ۴.
۱۴. مهر علیزاده، یدالله. (۱۳۸۲)، جهانی شدن و آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی
۱۵. بشیریه، حسین. (۱۳۸۰)، اطلاعات، سه‌شنبه ۲ مرداد.
۱۶. شیوا، رضا. (۱۳۸۰)، همشهری.
16. [http:// gentks. persianblog. ir](http://gentks.persianblog.ir)
17. <http:// www. wto. com>
19. Katsiaouni, Olympios and Gorniak, Jaroslaw (2001), **Globalization and Rural Poverty in Transition Economies**, Division for Social Policy and Development, New York
20. [www. un. org/ esa/ socdev/ poverty/ paper- gorkat. pdf](http://www.un.org/esa/socdev/poverty/paper-gorkat.pdf)
21. Tandon, Yash (1999), "Globalization and Africans options", **Journal of Economic Development for Southern Africa** (485)
22. Schuh, E. G (2000), Globalization. A critical introduction Available-at <http:// www. mtholyoke. edu/ acad/ intrel/ scholte/ htm>
۲۷۴. کشاورزی برای الحاق به سازمان تجارت جهانی»، جهاد، شماره ۳.
۳. طاهرخانی، مهدی (۱۳۸۲)، «اثرات جهانی شدن بر جوامع روستایی؛ شواهد و تجارب»، مجموعه مقالات کنگره توسعه روستایی؛ چالشها و چشم‌اندازها.
۴. دانیالی، ته‌مینه (۱۳۸۵)، «توسعه روستایی، جهانی شدن و چالشهای پیش‌روی زنان روستایی و عشایر»، جهاد، شماره ۲۷۰.
۵. بهکیش، محمد مهدی (۱۳۸۰)، اقتصاد ایران در بستر جهانی شدن، ج اول، تهران.
۶. پور احمد میبیدی، حسین (۱۳۷۹)، «جهانی شدن اقتصاد و منطقه‌گرایی اقتصادی و تجاری»، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۱۵۵-۱۵۶.
۷. قزلسفلی، محمد تقی (۱۳۷۹)، «جهانی شدن؛ رویارویی یا همزیستی»، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۱۵۵-۱۵۶.
۸. صالحی، سعید و همکاران (۱۳۸۵)، «ترویج و آموزش کشاورزی در شرایط جهانی شدن»، جهاد، شماره ۲۷۰.
۹. حیدری، غلامرضا و دیگران (۱۳۷۹)، کشاورزی ایران و گات، تهران، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی.
۱۰. ولی‌نژاد، مرتضی. (۱۳۸۲)، «نخستین چالشهای هزاره سوم، توسعه پایدار و جهانی شدن»، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال هفدهم، شماره ۱۹۴-۱۹۳.
۱۱. محمد، رضا. (۱۳۸۰)، «روند جهانی شدن و تاثیر آن بر